

Boeken

Recent verscheen een boek van John Micklethwait en Adrian Wooldridge (M&W), redacteuren bij *The Economist*, over de rol van de overheid. Het boek roept op tot een vierde revolutie, waarbij de productiviteit van de overheid fors omhoog gaat, de verzorgingsstaat wordt gekortwiekend en democratische instituties zich meer op de lange termijn richten. Opmerkelijk is de wijze waarop M&W in hun historische relaas de conservatieve omwenteling van Thatcher en Reagan in de jaren tachtig bestempelen. Anders dan vaak wordt aangenomen is de omvang van de overheid (zeker als we rekening houden met belastingkortingen) gelijk gebleven en zijn de verschillen tussen westerse landen beperkt. Op dit moment soupeert de Nederlandse collectieve sector circa de helft van het bruto binnenlands product (bbp) op.

In de Verenigde Staten is in 2011 de omvang van de collectieve sector 42 procent bbp, maar als we daar de 8 procent bbp aan belastingkortingen bij optellen komen we ook uit op de helft. In het Verenigd Koninkrijk werd door de *Iron Lady* weliswaar het nodige geprivatiseerd maar dit had slechts gevolgen voor de schuldpositie van de overheid. Hoe het ook zij, deze omwenteling was niet voldragen. Dus is er volgens hen een vierde revolutie nodig.

Volgens M&W moet het disfunctioneren van de overheid nadrukkelijk op de politieke agenda komen. Zo liep het bij 94 procent van alle federale Amerikaanse ICT-projecten mis. Ook gaan zij in op de aanbestedingsregels die een sta-in-de-weg vormen voor effectieve concurrentie. Niet alleen is het nodig dat de overheid beter functioneert, maar ook het *all-you-can-eat*-principe van de verzorgingsstaat dient overboord gezet te worden. Zij laten zich daarbij inspireren door Singapore, waar de collectieve sector slechts zeventien procent bbp voor zijn rekening neemt. De zorg kent veel privaat geld waardoor ziekenhuizen in productiviteit de beste Europese de loef afsteken. Ook kunnen door specialisatie en standaardisatie in de gezondheidszorg de kosten fors naar beneden gaan zonder dat de kwaliteit aangetast wordt. Kern van de zaak is dat de productiviteit van semipublieke dienstverlening aanzienlijk omhoog kan. Helaas is de praktijk in veel westerse democratieën een andere. Ook de productiviteitsprestaties van de Nederlandse overheid zijn beperkt, sectoren daargelaten waar de budgettaire teugels strak zijn aangehaald (Van Hulst en Blank, 2015). Overigens sparen M&W ook 'rechtse' hobby's zoals defensie en veiligheid niet. Kritisch zijn zij over het optuigen van het Amerikaanse veiligheidsapparaat.

Ook geven M&W in één moeite een reactie op het veelbesproken boek *Kapitaal in de 21ste eeuw* van Thomas Piketty,

Auteur **Micklethwait, J. en A. Wooldridge**

Titel **De vierde revolutie: op zoek naar de overheid van morgen**

Uitgever **De Bezige Bij**

RAYMOND GRADUS

Hoogleraar aan de Vrije Universiteit Amsterdam

zonder dit te noemen. Op pagina 218 staat: "In Amerika is de helft van de rijkste één procent van de bevolking specialist." De stijging van het percentage-aandeel van het toppercientiel – waar Piketty veel bladzijden aan wijdt – moet dus voor een belangrijk deel verklaard worden door de stijging van zorguitgaven. Conclusie is dan ook dat een beleidsreactie om deze stijging een halt toe te roepen simpelweg gevonden kan worden door de salarissen van medisch specialisten aan banden te leggen, en niet door een verhoging van de vermogensbelasting, omdat deze de inefficiëntie van de overheid onaangestast laat.

Overigens realiseren M&W zich maar al te zeer dat deze vierde revolutie geen vanzelfsprekendheid zal zijn. Daarvoor grijpen zij terug op de *belangengroepentheorie*, die verschillen tussen de

economische prestaties van landen verklaart uit het al dan niet optreden van machtige belangengroepen. De activiteiten van belangengroepen vormen daarmee naarmate de tijd verstrijkt een steeds grotere bedreiging voor de economische ontwikkeling. Tegengif tegen dit mechanisme moet worden gevonden in een langetermijnfocus van de instituties. Iets wat de Amerikaanse *founding fathers* zich gerealiseerd hebben door senatoren voor een periode van zes jaar te laten verkiezen en de Hooggerichtshofleden voor het leven te benoemen. Ook zouden meer beslissingen uitbesteed moeten worden aan een onafhankelijke autoriteit buiten de politiek. Interessant is eveneens hun aanbeveling om meer publieke verantwoordelijkheden op lokaal niveau te beleggen, zoals recent in Nederland vormgegeven is in de langdurige ouderenzorg.

Er lijkt methodologisch nog wel wat op dit boek aan te merken. Vaak is het anekdotisch en bevat het geen systematische analyse. Ook spreekt het zich soms tegen. Zo wordt er veelvuldig gepleit voor prestatie-indicatoren, maar wordt elders gewezen op de perversiteit. Het is vlot geschreven en moet vooral gezien worden als een urgente (onderzoeks)agenda voor iedereen die actief is in het overheidsmanagement en de openbare financiën. Essentieel is dat het een verbinding legt naar de politieke economie. Hoe zorgen we ervoor dat de overheid beter functioneert, de instituties zich meer op de langere termijn richten en het beslag van de overheid op de economie afneemt. Vragen waarop we implementeerbare antwoorden moeten formuleren, willen we onze welvaart niet verliezen.

LITERATUUR

Hulst, B.L. van, en J.L.T. Blank (2015) Paracetamol voor Baumol. *Tijdschrift voor Openbare Financiën*, 47(1), 63–74.